

Секція: Гроші, фінанси і кредит

Коледіна Катерина Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент

Харківський національний університет будівництва та архітектури

м. Харків, Україна

ПЕРЕСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Нині на страховому ринку України значення перестраховання складно переоцінити, оскільки для страховика головним завданням є зважений розподіл ризику. При зростаючій конкуренції на страховому ринку компанії необхідно розширювати свої можливості як за видами страхування, так і за обсягами взятих на себе ризиків, але при цьому важливо забезпечити фінансову безпеку та уникнути дестабілізації фінансового стану. При неправильному використанні такого потужного інструменту, перестраховання може перетворитися з допоміжного засобу для підтримки фінансової безпеки у реальну загрозу для стабільного функціонування страхової компанії, ринку страхування та загалом для фінансової системи держави [1, с. 76-80]. Зважаючи на важливу роль, яку відіграє перестраховання, питання дослідження сучасного стану перестраховання в Україні та вивчення загальних тенденцій його розвитку є актуальним питанням сьогодення.

Дослідженню теоретичних та методологічних основ перестраховання присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: Базилевича В.Д., Біленчука П.Д., Бойко А.О., Віленчука О.М., Внукової Н.М., Временко Л.В., Дьячкова Ю.М., Заруби О.Д., Кондратенко Д.В., Матвійчука Л.О., Осадця С.С., Позднякової Л.О., Ткаченко Н.В., Турбиної К.Е., Шахова В.В. та багатьох інших. Однак, незважаючи на значну

кількість напрацювань, які використовуються як при формуванні теоретичного підґрунтя, так і при здійсненні практичної діяльності, дослідження шляхів подальшого розвитку страхового ринку України, особливо в умовах інтеграції до ЄС, є актуальним.

Дослідженню етимології слова «перестраховання» приділено значну увагу в різних літературних джерелах. Так, в українському законодавстві визначення поняття «перестраховання» наведено в статті 12 Закону України «Про страхування» [2], згідно якого під перестрахованням розуміють «страхування одним страховиком (цедентом, перестраховальником) на визначених договором умовах ризику виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником у іншого страховика (перестраховика) резидента або нерезидента, який має статус страховика або перестраховика, згідно з законодавством країни, в якій він зареєстрований». Однак, незважаючи на чітке визначення досліджуваної дефініції в нормативному документі, в науковій літературі відсутня єдина позиція щодо його трактування. Тому виникає потреба в дослідженні існуючих підходів до визначення поняття «перестраховання» (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «перестраховання» [3]

Підхід	Визначення поняття «перестраховання»
Управлінський підхід	Метод управління ризиками прямого страховика щодо захисту його майнових інтересів, пов'язаних із забезпеченням додаткових гарантій виконання страхових зобов'язань перед страхувальниками за договором страхування.
Організаційно-правовий підхід	Вид діяльності (бізнесу), відповідно до якого страховик, приймаючи на страхування ризику, частину відповідальності за ними передає іншим страховикам (перестраховикам) на узгоджених умовах з метою компенсації частини страхових виплат, здійснених на користь страхувальників.
Юридичний підхід	Цивільно-правові відносини, які передбачають обов'язок перестраховика компенсувати частину страхових виплат, здійснених прямим страховиком за договором страхування в разі настання страхового випадку.
Економічний підхід	Механізм підвищення фінансової стійкості та мінімізації витрат страхової компанії шляхом компенсації частини страхового відшкодування, сплаченого страхувальнику у разі настання

	страхового випадку, та розширення фінансових можливостей для укладання нових договорів.
Захисний підхід	Інструмент захисту економіки держави шляхом підвищення надійності та ефективності страхового ринку.

Згідно даних табл. 1 можна дійти висновку, що не існує єдиного підходу до трактування поняття «перестраховання». Кожен із зазначених підходів розглядає перестраховання під власною призмою та «має право на життя». Що ж стосується зарубіжного досвіду, то у національних законодавчих актах більшості країн світу перестраховання переважно визначається як нове самостійне страхування (Великобританія), страхування страховиків або страхування ризиків (Німеччина), страхування надлишкових зобов'язань (Словенія) [4, с.40-41].

Сучасні тенденції розвитку вітчизняного ринку перестраховання вимагають від його учасників проводити активні дії щодо розподілу та перерозподілу власних зобов'язань. Цей факт пов'язаний з відсутністю державної підтримки цього ринку у межах проведення ефективного регулювання і створення висококапіталізованої державної страхової (перестрахової) компанії [3, с. 327-332]. Так, за договорами перестраховання ризиків за I квартал 2020 року українські страховики (цеденти, перестраховувальники) сплатили часток страхових премій 2765,1 млн. грн. (за I квартал 2019 р. – 4443,4 млн. грн.), з них [5]: перестраховикам-нерезидентам – 884,2 млн. грн., що на 12,6% більше порівняно з аналогічним періодом 2019 року (за I квартал 2019 року – 785,3 млн. грн.); перестраховикам-резидентам – 1880,9 млн. грн., що на 48,6% менше порівняно з аналогічним періодом 2019 року (за I квартал 2019 року – 3658,1 млн. грн.).

Загальна сума часток страхових виплат, компенсованих перестраховиками, становила 564,1 млн. грн. (за I квартал 2019 р. – 354,3 млн. грн.), у тому числі компенсовано: перестраховиками-нерезидентами – 473,3 млн. грн., що на 62,2% більше порівняно з аналогічним періодом

2019 року (за I квартал 2019 р. – 291,8 млн. грн.); перестраховиками-резидентами – 90,8 млн. грн., що на 45,4% більше порівняно з аналогічним періодом 2019 року (за I квартал 2019 р. – 62,5 млн. грн.).

У структурі вихідного перестраховування станом на 31.03.2020 найбільше сплачено часток страхових премій за такими видами страхування, як: страхування майна – 529,2 млн. грн. (19,1%) (станом на 31.03.2019 – 1199,9 млн. грн. (27,0%)); страхування фінансових ризиків – 427,1 млн. грн. (15,4%) (станом на 31.03.2019 – 476,7 млн. грн. (10,7%)); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ – 417,8 млн. грн. (15,1%) (станом на 31.03.2019 – 1044,6 млн. грн. (23,5%)); страхування наземного транспорту (КАСКО) – 246,1 млн. грн. (8,9%) (станом на 31.03.2019 – 248,0 млн. грн. (5,6%)); страхування відповідальності перед третіми особами – 190,0 млн. грн. (6,9%) (станом на 31.03.2019 – 362,1 млн. грн. (8,1%)); страхування вантажів та багажу (вантажобагажу) – 176,2 млн. грн. (6,4%) (станом на 31.03.2019 – 346,0 млн. грн. (7,8%)); страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів («Зелена карта») – 126,9 млн. грн. (4,6%) (станом на 31.03.2019 – 145,6 млн. грн. (3,3%)).

Отже, на основі вищенаведеного можна дійти висновку, що нині ринок перестраховування в Україні має ряд, як позитивних, так і негативних тенденцій. До основних факторів гальмування розвитку перестраховування в Україні можна віднести такі [3, с. 327-332]: недостатня капіталізація страховиків; незначна місткість перестрахового ринку; значний вплив державних інституцій на процеси страхування та перестраховування, що приводить до їх зарегульованості, а це впливає на зниження зацікавленості іноземних партнерів у співпраці з вітчизняними страховими компаніями; низький рівень страхової культури, наявність шахрайських дій на ринку; неринкові методи визначення тарифної політики страховиків тощо.

Таким чином, в сучасних мінливих умовах господарювання перестраховання ризиків відіграє важливу роль для страхових компаній. Дослідження сутності терміну «перестраховання» виявило, що є різні підходи до визначення даної дефініції, що пояснюється розвитком галузі перестраховання зокрема, так і страхової науки загалом. Аналіз сучасного стану вітчизняного ринку перестраховання показав, що існує велика кількість перешкод, які гальмують розвиток перестраховання в Україні. Виявлення та систематизація негативних факторів впливу на ринок перестраховання в Україні потребує ретельного вивчення та є перспективним напрямком подальших досліджень.

Література

1. Дігтяренко С.М. Тенденції розвитку перестраховання в Україні // Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 6/20. С. 76-80.
2. Про страхування: Закон України від 10.12.2020 р. № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.02.2021).
3. Матвійчук Л.О. Теоретичні аспекти визначення сутності та функцій перестраховання // Інфраструктура ринку. 2018. №18. С. 327-332.
4. Турбина К.Е. Тенденции развития мирового рынка страхования. М.: Анкил, 2000. 320 с.
5. Підсумки діяльності страхових компаній за I квартал 2020 року // Національна комісія, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг. URL: <http://nfp.gov.ua> (дата звернення 28.01.2021).